

72

Стратегія і методологія освіти
Проблеми розвитку освіти на
сучасному етапі
Управління освітою
Історія освіти
Зміст освіти
Сучасні освітні технології
Експериментальні дослідження в
освіті
Становлення особистості
Освіта за кордоном
Інформація

●

Strategy and methodology
of education
Problems of educational development
at the present stage
Education Management
History of education
Contents of education
Modern educational technologies
Experimental studies in education
Formation of personality
Education abroad
Information

ISSN 2074-8922

Міністерство освіти і науки
України
Українська інженерно-педагогічна
академія

Проблеми інженерно- педагогічної освіти

Проблемы инженерно-педагогического
образования

Problems of engineering pedagogic
education

Збірник наукових праць

Видається 1 раз на квартал

Видається з квітня 2001р.

2021
Харків

Редакційна колегія:

Головний редактор

Коваленко Денис Володимирович,
доктор педагогічних наук, професор, Україна

Члени редколегії:

Коваленко Олена Едуардівна,
доктор педагогічних наук, професор, Україна
Лазарєва Тетяна Анатоліївна,
доктор педагогічних наук, професор, Україна
Лунячек Вадим Едуардович,
доктор педагогічних наук, професор, Україна
Купріянов Олександр Володимирович,
доктор технічних наук, Україна
Нечуйвітер Олесь Петрівна,
доктор фізико-математичних наук, Україна
Гриньова Валентина Миколаївна,
доктор педагогічних наук, професор, Україна
Іонова Олена Миколаївна,
доктор педагогічних наук, професор, Україна
Калашиник Любов Сергіївна,
доктор педагогічних наук, професор, Україна
Кушнір Наталія Олександрівна,
доктор педагогічних наук, професор, Україна
Пелех Юрій Володимирович,
доктор педагогічних наук, професор, Україна
Axel Zafoschnig,
HR Mag. Dr. Ing. Paed. IGIP., Австрія
Vladimir Briller, Ed.D. Assoc. Prof., США
Istvan Simonics, PhD, Assoc. Prof., Угорщина
Raycho Ilarionov, D.SC., Prof., Болгарія
Roman Hrmo,
PhD, Assoc. Prof., Pead Doc. Ing., Словаччина
Tiiia Riiitmann, PhD., Assoc. Prof., Естонія

Редакція:

Відповідальний редактор
Ковальська В.С., к.пед.н., доц.
Редактор
Ротова Н.В.
Випусковий редактор
Максименко О.М.
Дизайн
Жубр В. А.

Проблеми інженерно-педагогічної освіти
2021, № 72

Збірник наукових праць

Засновник
Українська інженерно-педагогічна академія
(УІПА)
Видається з квітня 2001р.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого
засобу масової інформації
Серія КВ № 4688 від 21.11.00.
ISSN 2074-8922
DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2021-72>

Мови видання:
українська, російська, англійська

Друкується за рішенням Вченої ради УІПА,
протокол № 2 від 01.10.2021р.

При використанні матеріалів збірника посилання на
збірник – обов'язкове.

Журнал відображено у базах даних:
Національна бібліотека України імені
В.І. Вернадського –
<http://www.irbis-nbuv.gov.ua>
Google Scholar - <http://scholar.google.com.ua/>
Ulrich's Periodicals Directory –
<http://ulrichsweb.serialssolutions.com/login>
Index Copernicus -<http://www.indexcopernicus.com/>

Адреса редакції:
Україна, 61003, м. Харків, вул. Університетська, 16
Українська інженерно-педагогічна академія
Тел. (057)731-28-62, (057)733-79-85,
Факс (057)731-32-36
E-mail: rektor@uipa.edu.ua
Address of editorial office:
16 Universitetska vul., Kharkiv, 61003, Ukraine
Ukrainian EngineeringPedagogics Academy
Tel. (057)731-28-62, 733-79-85
Fax (057)731-32-36
E-mail: rektor@uipa.edu.ua

© Українська інженерно-педагогічна академія
(УІПА), Харків, 2021

Стратегія і методологія освіти	5
Антоненко Н.С., Прокопенко О. О., Руденко Я. С.	
Методологічний аналіз використання інтерактивних технологій у процесі підготовки бакалаврів професійної освіти для нафтогазової галузі	5
Juergen Koeberlein-Kerler	
Modeling the design activity of a teacher of technical disciplines	13
Майковська В. І.	
Методологічні орієнтири розвитку бізнес-освіти в Україні	22
Харківська А. А., Капустіна О.І.	
Актуальність формування міжнародних стратегічних освітніх альянсів за участю України	32
<u>Проблеми розвитку освіти на сучасному етапі</u>	39
Варич О. П., Савахіна М. В.	
Нормативно-правове регулювання внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти ...	39
Лунячек В.Е., Рубан Н.П.	
Підвищення кваліфікації педагогічних працівників на базі ЗЗСО за 30-годинними модулями як один із результатів диверсифікації освітніх послуг	48
Прокопенко А.О.	
Сутність понять «Концепція», «Педагогічна концепція» та «Едукація»	60
<u>Управління освітою</u>	69
Vachiiëva L.O.	
Qualimetric evaluation of the quality of coursework in the academic discipline «Vocational Training Methodology»	69
<u>Зміст освіти</u>	78
Букресєва О. С.	
Концепція розвитку вищої освіти у галузі стандартизації в Україні	78
<u>Сучасні освітні технології</u>	87
Бабакіна О.О., Литвин В.А.	
Підготовка майбутніх педагогів до застосування технології дистанційного навчання в освітньому процесі	87
Литвинов А. Л., Гавриленко І. О.	
База даних у системі moodle та її застосування в навчальному процесі	94
Монастирєва Л.В., Павлова О.О.,	
Інтернет-технології як засіб інтенсифікації самостійної роботи студентів у процесі вивчення англійської мови у ЗВО	103
Мягка М. М.	
Засоби оптимізації роботи з новим матеріалом на заняттях з іноземної мови у ЗВО	110
Овчаренко О. А., Тупченко В. В.	
Гейміфікація у підготовці фахівців інженерного спрямування	117
<u>Становлення особистості</u>	124
Kharkivska A.I.	
Peculiarities of professional development of educators on the basis of human-centered and child-centered approaches	124
<u>До уваги авторів</u>	133

УДК 378

DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2021-72-60-68>

СУТНІСТЬ ПОНЯТЬ «КОНЦЕПЦІЯ», «ПЕДАГОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ» ТА «ЕДУКАЦІЯ»

©Прокопенко А.О.

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Інформація про авторів:

Прокопенко Альона Олександрівна: ORCID: 0000-0002-3735-342X; prokopenko.hgpa@gmail.com; кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформатики, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, провулок Руставелі, 7, м. Харків, 61001, Україна.

У статті автором на основі аналізу науково-педагогічної та спеціальної літератури з'ясовано сутність понять «концепція», «педагогічна концепція» та «едукація». Під концепцію науковець розуміє провідну ідею будь-якої теорії; систему соціально-ціннісних / загальнонаукових поглядів або засіб / форму розуміння, тлумачення певних явищ / процесів / феноменів у природі та суспільстві. Спираючись на дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців, автор доводить, що «педагогічна концепція» є своєрідним орієнтиром будь-якого науково-педагогічного дослідження, а також сприяє результативному вирішенню проблематики та досягненню запланованих результатів у сучасних умовах реформування освітньої галузі. У статті визначено, що «педагогічна концепція» - актуальний, пріоритетний напрям розвитку освіти (визначає мету; проблеми, які необхідно розв'язати; завдання та шляхи і способи їх вирішення; очікувані результати); передова, авангардна ідея педагогічної науки; процес визначення сутності певних педагогічних феноменів; комплексна взаємопов'язана система поглядів на педагогічний феномен, що потребує вдосконалення / модернізації / упровадження суттєвих інновацій тощо і складається, наприклад, з методологічного, теоретичного і технологічного концептів. Аргументовано, що «педагогічна система» і «педагогічна концепція» - поняття, які тісно взаємопов'язані, однак зазначимо, що поняття «педагогічна концепція» дещо ширше, оскільки його змістове наповнення містить у собі всі елементи й характерні особливості педагогічної системи, а в деяких визначеннях цієї категорії навіть включено поняття «система». Під «едукацією» автор розуміє суцільний триєдиний освітній процес (навчання, виховання, розвиток), що направлений на всебічний розквіт особистості. Перспективи подальшої наукової роботи вбачаються в розробці педагогічної концепції едукації майбутніх фахівців.

Ключові слова: концепція, педагогічна концепція, педагогічна система, едукація, майбутні фахівці.

A. Prokopenko "The essence of the terms "Concept", "Pedagogical concept" and "Education""

The author clarifies the essence of the terms "concept", "pedagogical concept" and "education" on the basis of the analysis of scientific-pedagogical and specialized literature. The researcher defines "concept" as a leading idea of any theory; a system of social and value-oriented / general scientific views or as a means / form of understanding, interpreting certain phenomena / processes in the nature and society. Based on research works of domestic and foreign scientists, the author proves that "pedagogical concept" is a kind of reference point of any scientific and pedagogical research which also contributes to the effective solution of problems and helps achieve expected outcomes under the conditions of the current education reform. The article defines "pedagogical concept" as a current, priority direction of education development (it determines the purpose; problems that need to be solved; tasks, ways and means of solving them; expected outcomes); an advanced, avant-garde idea of pedagogical science; a process of determining the essence of certain pedagogical phenomena; a complex interconnected system of views on a pedagogical phenomenon, which requires improvement / modernization / introduction of significant innovations, etc. and consists, for example, of methodological, theoretical and technological concepts. "Pedagogical system" and "pedagogical concept" are claimed to be closely interrelated, but it must be noted that the term "pedagogical concept" is somewhat broader, as its content embraces all the elements and characteristics of the pedagogical system, and in some definitions of this category even includes the concept of "system". The author defines "education" as a continuous triune educational process (training, upbringing, development), aimed at making an individual thrive. Prospects for further research are seen in the development of a pedagogical concept of education of future professionals.

Keywords: concept, pedagogical concept, pedagogical system, education, future specialists.

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування освітньої галузі, відповідно до нових економічних, політичних та соціальних перетворень, необхідною є розробка нових концепцій розвитку освітньої галузі з метою входження України в європейський освітній простір.

Нам імponує думка А. Харківської, яка із цього приводу наголошує, що «світовий освітній ринок є висококонкурентним, оскільки освіта все частіше стає засобом просування країни на глобалізованому ринку праці та міжнародному ринку новітніх технологій. Тому конкурентна боротьба за лідерство у світовій системі освіти в сучасному суспільстві є одним із найефективніших інструментів впливу на міжнародні події» [28].

Таким чином, не викликає сумнівів питання щодо розробки сучасних концептуальних основ, які сприяли б просуванню української освіти на міжнародній арені. Першочерговим завданням у цьому напрямі діяльності вважаємо здійснення уточнення трактувань основних понять, які стосуються даної тематики, а саме: «концепція», «педагогічна концепція», «едукації» та інші.

Аналіз останніх досліджень. Питання модернізації освітньої галузі стали предметом досліджень таких провідних вітчизняних науковців, як: І. Бех, В. Курило, А. Харківська, Є. Хриков та інші. Теоретичні та практичні аспекти розробки та впровадження концепцій освітньої галузі досліджували: Є. Бондаревська, С. Гончаренко, С. Кульневич, К. Кучино, Н. Ничкало, Є. Яковлев, Н. Яковлева та інших.

Ґрунтовному вивченню «педагогічної системи» присвячено наукові доробки Г. Александрова, В. Беспалька, О. Дисої, Т. Жижко, І. Каньковського, Н. Кузьміної, В. Прошкіна та інших.

Питання едукації у своїх роботах розглядали: О. Вишневський, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Луговий, О. Ляшенко, Л. Майборода, Д. Пашенко, І. Підласий, Р. Скульський і М. Стельмахович, А. Субетто та інші.

Метою статті є на основі аналізу науково-педагогічної та спеціальної літератури з'ясувати сутність поняття «концепція», «педагогічна концепція», «педагогічна система», «едукація».

Виклад основного матеріалу. Проаналізувавши наукові доробки вітчизняних та зарубіжних учених, ми з'ясували, що сьогодні не існує однозначного роз'яснення сутності поняття «концепція». У філософському

енциклопедичному словнику концепції науки трактують як «концепції, що репрезентують феномен науки в культурі тієї чи тієї історичної доби» [26]; у словнику «Професійна освіта: ключові поняття, терміни, актуальна лексика» поняття «концепція» визначається «система поглядів на процеси і явища в природі і суспільства» [4];

у філософському енциклопедичному словнику «концепція (від лат. сопсергіо – сприйняття) – система понять про ті чи інші явища, процеси; спосіб розуміння, тлумачення якихось явищ, подій; основна ідея будь-якої теорії. Даний термін вживають також для позначення головного задуму в науковій, художній політичній та інших видах діяльності людини» [27]. У «Енциклопедії Сучасної України» – «система поглядів, понять про ті чи інші явища або процеси, спосіб їхнього розуміння, тлумачення; основна ідея будь-якої теорії, головний задум; ідея чи план нового, оригінального розуміння; конструктивний принцип художньої, технічної та інших видів діяльності» [23]; О. Новіков – «провідна ідея, основна думка чогось або синонім теорії» [18]; у «Сучасному тлумачному словнику української мови» – 1) система поглядів на певне явище; 2) спосіб розуміння, тлумачення яких-небудь явищ, основну ідею будь-якої теорії» [32] тощо.

В управлінському аспекті «призначення концепції – визначення ключових напрямків діяльності об'єкта управління, яке включає виявлення шляхів і технологій досягнення поставлених цілей із виділенням головних факторів їх досягнення» [9].

Доречною, відповідно до теми наукового пошуку, є думка, що «не слід плутати концепцію зі стратегічним або тактичним плануванням, мета яких полягає в конкретних заходах щодо реалізації стратегії і рішенням короткострокових завдань або виниклих проблем. Добре продумана концепція – це, насамперед, напрями, пріоритети і технології розвитку об'єкта управління на довгострокову перспективу» [9].

Отже, розглянувши вищенаведені трактування сутності поняття «концепція» запропоновані вітчизняними та зарубіжними дослідниками, зокрема представленими в довідниковій літературі, під концепцією будемо розуміти інтегроване системне бачення напрямів розвитку об'єкта управління від існуючих до напрямів майбутньої інноватики.

Детальне дослідження сутності поняття «концепція» дає підстави стверджувати, що термін «концепція» переважно

використовується у двох основних напрямках: внутрішньому (провідна концептуальна ідея або форма реалізації концептів визначеної концепції, що сприяють реалізації поставленої мети / представленню результатів наукового дослідження) чи зовнішньому (загальна теоретична логічно структурована конструкція, яку можна застосовувати при вивченні досліджуваного феномену).

Таким чином, у межах нашого дослідження поняття «концепція» будемо трактувати як провідну ідею будь-якої теорії; систему соціально-ціннісних / загальнонаукових поглядів або засіб / форму розуміння, тлумачення певних явищ / процесів / феноменів у природі та суспільстві.

Далі розглянемо поняття «педагогічна концепція».

В «Українському педагогічному словнику» педагогічну концепцію С. Гончаренко визначає як «систему поглядів на те чи інше педагогічне явище, процес спосіб розуміння, тлумачення якихось педагогічних явищ, подій; провідна ідея педагогічної теорії» [5].

К. Кучина в статті «Вітчизняні освітні концепції кінця ХХ – початку ХХІ ст. як стратегічні орієнтири модернізації системи освіти» під педагогічною концепцією розуміє «сукупність узагальнених положень або систему поглядів на розуміння суті, змісту, методики і організації навчального процесу, а також особливостей навчальної діяльності суб'єктів у ході його здійснення» [14].

Є. Бондаревська і С. Кульневич у своїх дослідженнях наголошували, що «в педагогіці концепція в основному визначається як «основоположний задум, ідея педагогічної теорії, яка показує спосіб побудови системи засобів навчання та виховання на основі цілісного розуміння сутності цих процесів. Вона і представляє собою стратегію педагогічної діяльності, визначаючи розробку відповідних теорій» [2, с. 216].

У вільній енциклопедії «Вікіпедія» подано таке трактування поняття «педагогічна концепція» - це «складна, цілеспрямована, динамічна система фундаментальних знань про педагогічний феномен, що повно і всебічно розкриває його сутність, зміст, особливості, а також технологію оперування з ним в умовах сучасної освіти» [10]; «педагогічна концепція – це система поглядів на певне педагогічне явище, процес, спосіб розуміння, тлумачення будь-яких педагогічних явищ, подій; провідна ідея педагогічної теорії» [10].

Відповідно до кола наукового пошуку, слухним є обґрунтування педагогічної концепції неперервності в освітньому процесі запропоноване Н. Ничкало (Академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих, член Президії НАПН України) – «передбачає такий підхід, що детермінований особистісним, соціальним та професійним розвитком та спрямований на удосконалення професійних знань, умінь, навичок і особистих якостей майбутніх соціальних педагогів та соціальних працівників» [17].

Проаналізувавши трактування понять «педагогічна концепція», можемо дійти висновку, що ця концепція є своєрідним орієнтиром будь-якого науково-педагогічного дослідження, а також сприяє результативному вирішенню проблематики та досягненню запланованих результатів у сучасних умовах реформування освітньої галузі.

«Загальне функціональне призначення педагогічної концепції для теорії педагогіки: синтезувати окремі знання в єдину логічну систему; пояснити суттєві характеристики, зв'язку, закономірності виникнення та розвитку досліджуваного явища; представити методологію його дослідження; передбачити перспективи його розвитку і раскрыти особливості пов'язаних з ним факторів об'єктивної реальності; представити практичний апарат для ефективного оперування з досліджуваним явищем» [31, с.13].

Доречними, у межах наукової розвідки, є висновки Є. Яковлева і Н. Яковлевої щодо специфічних ознак педагогічної концепції: «Її предмет пов'язаний з динамічними процесами, у яких беруть участь педагоги та вихованці, які змінюють педагогічну реальність і змінюються самі; наповнення концепції детерміновано ціннісними орієнтаціями учасника, що відображають його наукові знання і представлення; основні методологічні інструменти отримання нового наукового знання в рамках концепції носять абстрактний характер, пов'язані з розумовими операціями; завершена концепція завжди має матеріальний носій, закріплена в текстовій, знаково-символьній формі» [31, с. 13].

Критичний аналіз робіт вище цитованих вітчизняних та зарубіжних дослідників сприяв виявленню сутності поняття «педагогічна концепція». Таким чином, під педагогічною концепцією будемо розуміти: актуальний, пріоритетний напрям розвитку освіти (визначає

мету; проблеми, які необхідно розв'язати; завдання та шляхи і способи їх вирішення; очікувані результати); передову, авангардну ідею педагогічної науки; процес визначення сутності певних педагогічних феноменів; комплексну взаємопов'язану систему поглядів на педагогічний феномен, що потребує вдосконалення / модернізації / упровадження суттєвих інновацій тощо і складається, наприклад, з методологічного, теоретичного і технологічного концептів.

У ході наукового пошуку з'ясовано, що існує тісний взаємозв'язок понять «педагогічна концепція» та «педагогічна система», тому наступним проаналізуємо поняття «педагогічна система».

Н. Кузьміна ввела вперше в науковий обіг поняття «педагогічна система», під якою дослідниця розуміла «множину взаємопов'язаних структурних та функціональних компонентів, що підпорядковані меті виховання, освіти та навчання людей» [6; 12].

В. Беспалько педагогічну систему розглядає як «сукупність взаємопов'язаних засобів, методів і процесів, необхідних для створення організованого, цілеспрямованого педагогічного впливу на формування особистості із заданими якостями» [1, с. 27].

На думку дослідника, «специфіка систем полягає в тому, що в них відбуваються педагогічні процеси, тобто дослідник визначає педагогічну систему як систему управління педагогічними процесами. Сутність педагогічної системи полягає не у співвідношенні змісту й форми діяльності людей, а в співвідношенні цієї діяльності загалом з педагогічним результатом» [6, с.14].

О. Діса в статті «Педагогічна система як основа розвитку особистісної зрілості студентів» під педагогічною системою розуміє «сукупність елементів, які перебувають між собою у взаємозв'язку, взаємозалежностях і створюють певну ієрархічну, структуровану цілісність і єдність» [6, с.14].

«Педагогічна система – це динамічно функціональний комплекс діалектично пов'язаних між собою компонентів і елементів, які створюють оптимальні умови для розв'язання завдань навчання, освіти і виховання людей» [7, с. 148].

«Компоненти цілісної системи набувають значущості лише у своїй органічній єдності з іншими компонентами. Зміна одного з них діалектично веде до зміни інших компонентів

(елементів). Тому так важливо дотримуватися системності, закономірностей функціонування конкретної педагогічної системи у розв'язанні цілої низки освітньо-виховних проблем» [6; 7].

Таким чином, підсумовуючи все вищезазначене, з'ясовано, що «педагогічна система» і «педагогічна концепція» поняття, які тісно взаємопов'язані, однак зазначимо, що поняття «педагогічна концепція» дещо ширше, оскільки його змістове наповнення містить у собі всі елементи й характерні особливості педагогічної системи, а в деяких визначеннях цієї категорії навіть включено поняття «система».

Відповідно до логіки наукової розвідки, наступним з'ясуємо сутність трактування поняття «едакація» в роботах вітчизняних та зарубіжних дослідників.

Для всебічного аналізу сутності цього поняття процитуємо науковий доробок Д. Пащенко «З досвіду створення едакаційного середовища в навчальному закладі»: «Термін «едакація» походить від англійського education, у якому воедино поєднані навчання, виховання і розвиток. І хоч цей термін не згадується в словнику слів іншомовного походження, в сучасних педагогічних і психологічних словниках та енциклопедіях, професор О. Вишневський недаремно поновив його у вітчизняному науково-педагогічному обігу. Саме так: не запозичив у англійській педагогіці, а поновив. Адже ще в 1773 р. у Польщі був створений і проіснував до 1794 р. перший у світі центральний урядовий світський орган управління освітою (прототип міністерства освіти), що називався «Едакаційна комісія». Центри двох із десяти навчальних округів, на котрі було поділено Польську державу, розташовувалися на території сучасної України – в Кременці та Вінниці» [20].

О. Вишневський у роботі «Сучасне українське виховання: Педагогічні нариси» зазначав, що «специфікація понять «навчання», «розвиток» і «виховання» дещо збіднює термін «навчально-виховний процес», бо з нього випадає поняття «розвиток». Цим він обумовлює ідею, що варто замінити вираз «навчально-виховний процес» на поширений у всіх педагогіках світу термін «процес едакації», як триєдиного поняття, що органічно включає в себе «навчання», «розвиток» і «виховання»» [3].

Р. Скульський і М. Стельмахович зазначають, що – «наукове поняття едакація, котре трактується як «введення» чогось із

гіршого стану до кращого, вищого, досконалішого, «що відповідає вимогам до справжнього виховання – формування досконалішої (елітарної) особистості, «виведення» її вгору по висхідній, піднесення її до культурного стану людства» [24].

Відповідно до логіки наукового пошуку, погоджуємося із твердженнями О. Вишневського, що едичія це – «специфікація понять «навчання», «розвиток» і «виховання» дещо збіднює термін «навчально-виховний процес», бо з нього випадає поняття «розвиток»» і Д. Пащенко – «у терміні «едукція» «воєдино поєднані навчання, виховання і розвиток», уважаємо, що Р. Скульський, М. Стельмахович у наданому виначенні нечітко прописали взаємозв'язок трьох понять.

Таким чином, під поняттям «едукція» розуміємо суцільний триєдиний освітній процес (навчання, виховання, розвиток), що направлений на всебічний розквіт особистості.

К. Ушинський наголошував, що: «Зміст едукції є елементом підстановчим, «ненаслідковим», залежним від домінуючої в суспільстві системи цінностей і чутливим до суспільних перемін, а відтак із тієї причини саме він стає предметом дискусій і суперечностей. Кожне покоління пропонує свій зміст – чого навчати, на яких цінностях виховувати і які якості в людині розвивати. Він і «вмонтовується» в стару матрицю едукції, у процесі чого, звісно, відповідно уточнюється і функція її складових (суб'єктів, способу діяльності тощо)» [25, с. 39].

Як зазначає А. Харківська, відмінними якостями сучасного фахівця повинні бути високий професіоналізм; свобода в діях у поєднанні з відповідальністю за прийняті рішення; прагнення до самовираження та орієнтація на роботу «в команді»; елементарні менеджерські навички, пов'язані з умінням вибудовувати міжособистісні стосунки; усвідомлення потреби в постійному професійному зростанні, а, отже, поповненні своїх знань, їх розширенні та поглибленні [30], тобто поєднання навчання, виховання та розвитку.

Таким чином, можемо дійти висновку, що використання едукції як основи нової концепції (педагогічна концепція едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти) сприяє подоланню штучного розмежування понять «навчання», «виховання», «розвиток», демонструє

нерозривний взаємозв'язок теорії з практикою. Адже робота над собою з метою набуття знань і практичного досвіду (навчання) має виховний характер. У той же час процес виховання неможливий без використання навчальних елементів, що й підтверджує їх взаємозалежність. Звідси обґрунтованим є гасло «навчаючи – виховуємо, виховуючи – навчаємо», яке підтримують більшість педагогів, науковців і здобувачів вищої освіти. Так, наприклад, на сайті Хмельницького політехнічного фахового коледжу Національного університету «Львівська політехніка» знаходимо аналогічне гасло [19]. При цьому вважаємо, що навчання є основою забезпечення бажаного, за новою концепцією, результату підвищення освіченості, вихованості, а відтак, і розвитку особистості, що проявляється через дію фундаментального філософського закону переходу кількісних змін у якісні і навпаки.

А отже, відбувається процес суцільної едукції майбутніх фахівців – майбутніх компетентних спеціалістів відповідної сфери професійної діяльності.

О. Вишневський наголошував, що «процес едукції у вищій школі повинен відбуватись через реалізацію ідеї партнерства викладача і студентів, рівність учасників цього процесу, чітку розмежованість функцій» [3].

Є. Кулик, у свою чергу, зазначав, що «забезпечення високого рівня якості підготовки можливе за умов запровадження неперервних едукційних заходів, забезпечення їх наступності й системності» [13].

І. Підласий обґрунтував такі головні особливості процесу едукції: «а) єдність педагога, учня і предмета навчання, б) спеціально створені умови, розроблені плани і програми, в) відповідність цілей потребам суспільства, досягненням науки та загальнолюдським цінностям, г) висока кваліфікація викладача, д) гарантований результат, е) відповідальність учасників за діяльність і поведінку» [22, с. 185-186].

А. Кочубей – «едукція в навчально-виховному процесі допоможе подолати комплекс меншовартості, провінційності, маргінальності, позбутися бездуховності та манкуртизму» [11].

Не порушуючи логіку дослідження, уважаємо за необхідне акцентувати увагу на те, що едукція в закладах вищої освіти передбачає формування загальних,

професійних та фахових компетентностей майбутніх учителів. У сучасній вітчизняній та світовій науково-педагогічній скарбниці знаходимо безліч праць, присвячених формуванню чи розвитку різних видів компетентностей для майбутніх учителів будь-яких спеціальностей. У Наказі Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2016 р. № 600 подано перелік загальних компетентностей, які повинні бути сформовані в майбутніх учителів, серед них такі: здатність працювати в команді та автономно; здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватися іноземною мовою в професійній діяльності; здатність учитися і оволодівати сучасними знаннями, використовуючи інформаційні та комунікаційні технології; здатність до пошуку, опрацювання, узагальнення та критичної оцінки інформації з різних джерел; здатність генерувати нові ідеї (креативність); здатність бути критичним і самокритичним; здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт; здатність діяти соціально на засадах етичних міркувань, цінувати різноманіття та мультикультурність; здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій та інші.

Крім загальних компетентностей у майбутніх учителів повинні бути сформовані й спеціальні. Так, наприклад, «інформаційну та технічну компетентності майбутніх учителів необхідно розглядати як інтегральну якість особистості, що є результатом відображення процесів відбору, засвоєння, переробки, трансформації та генерування інформації в особливий тип наочно-специфічних знань, дозволяє виробляти, приймати, прогнозувати та реалізовувати оптимальні рішення у педагогічній діяльності вчителя» (за А. Харківською) [29].

«Професійна компетентність майбутнього вчителя передбачає готовність вирішувати специфічні для цієї професії завдання, певні дії для їх виконання, доведені до рівня умінь, що засновані на системному і глибокому засвоєнні знань» [8, с.43].

О. Марущак, В. Король, Д. Луп'як у статті «Формування професійної компетентності майбутнього вчителя технологій» зазначають, що «проектно-конструкторська компетентність: аналіз поставленого проектного завдання в галузі освіти на основі підбору і вивчення літературних джерел; проектування і конструювання виробів відповідно до освітньої програми за технологією проведення проектних розрахунків і попереднім техніко-економічним обґрунтуванням конструкцій; участь у монтажі, наладці, випробуваннях технічного устаткування; відбір навчального матеріалу, що передбачає розвиток формування системи техніко-технологічних знань і трудових умінь; планування майбутнім учителем самоосвітньої роботи для підвищення якості навчання і виховання учнів. Виробничо-технологічна компетентність: упровадження технологічних процесів виробництва, контролю якості елементів і вузлів різного призначення; розрахунок норм виконаної роботи, технологічних нормативів на витрату матеріалів, інструменту, вибір типового устаткування, попередня оцінка економічної ефективності технічних процесів; формування системи технологічних знань і умінь; виконання і використання необхідних схем, ескізів, графіків, креслень, розрахунків та ін.; ручна і механічна обробка матеріалів, складання виробів» [15, с.89].

Висновки. Таким чином, у процесі наукового дослідження було з'ясовано сутність понять «концепція», «педагогічна концепція», «педагогічна система», «едукція».

Ці поняття слугують основою для розробки нової сучасної педагогічної концепції едукції майбутніх фахівців, адже беззаперечним є той факт, що сьогодні необхідні висококваліфіковані спеціалісти, які здатні продемонструвати свої всебічно розвиненні вміння, якості в процесі професійної діяльності, а також здатні швидко адаптуватися до змін, які відбуваються в суспільстві. Перспективи подальшої наукової роботи вбачаються в розробці педагогічної концепції едукції майбутніх фахівців в умовах діджиталізації освіти.

Список використаних джерел

1. Беспалько В. П. Основы теории педагогических систем / В. П. Беспалько. – Воронеж : Изд-во Воронежск. ун-та, 1977. – 27 с.
2. Бондаревская Е. В. Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания / Е. В. Бондаревская, С. В. Кульневич. – Москва : Ростов-н-Д, 1999. – 216-217 с.
3. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки [Електронний ресурс] / О. Вишневський. – Київ : Знання, 2008. – 566 с. – Режим доступу : <http://westudents.com.ua/knigi/356-teoretichn-osnovi-suchasno-ukrainsko-pedagogkivishnevckiy-o.htmlc> (дата звернення: 09.09.2021).
4. Вишнякова С. М. Профессиональное образование : словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика / Вишнякова С. М. – Москва : НМЦ, 1999. – 538 с.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник [Електронний ресурс] / С. У. Гончаренко Київ : Либідь, 1997. – 375 с. – Режим доступу : <https://hum.edu-lib.com/szbrannoe/goncharenko-s-u-ukrayinskiy-pedagogichniy-slovnik-onlayn> (дата звернення :09.09.2021).
6. Діса О. В. Педагогічна система як основа розвитку особистісної зрілості студентів / О. В. Діса // Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія. Педагогічні науки. – 2019. – № 1. – С.13–19.
7. Жижко Т. А. Педагогічна система один із чинників впровадження ідеї інтенсифікації у професійній підготовці майбутніх фахівців / Т. А. Жижко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 11. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління: зб. наук. праць. – Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005. – Вип. 3. – С. 144–151.
8. Коберник О. Розробка творчих проєктів на уроках технічної праці / О. Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2002. – № 1. – С. 41–45.
9. Концепція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://stud.com.ua/18647/menedzhment/kontseptsiya> (дата звернення: 09.09.2021).
10. Концепція. Вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F> (дата звернення: 09.09.2021).
11. Кочубей А. Едукація як ефективний засіб цілісності навчально-виховного процесу в технічному ВНЗ / А. Кочубей // Нова педагогічна думка. – 2013. – № 1.2. – С. 32–36.
12. Кузьмина Н. В. Методы системного педагогического исследования / Н. В. Кузьмина. – Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1980. –172 с.
13. Кулик С. В. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів трудового навчання до педагогічної дослідницької діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / С. В. Кулик. – Тернопіль, 2006. – 34 с.
14. Кучина К. Вітчизняні освітні концепції кінця ХХ – початку ХХІ ст. як стратегічні орієнтири модернізації системи освіти / К. Кучина // Нова педагогічна думка. – 2014. – № 4 (80). – С. 137–141.
15. Марущак О. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя технологій / О. Марущак, В. Король, Д. Луп'як // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – 2015. – Вип. 7 (1). – С. 88–91.
16. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти Наказ Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2016 р. № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 01.10.2019 р. № 1254) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf> (дата звернення: 09.09.2021).
17. Ничкало Н. Г. Теоретико-методологічні проблеми і перспективи розвитку досліджень з неперервної професійної освіти / Н. Г. Ничкало // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : зб. наук. пр. / за ред. І. Я. Зязюна, Н. Г. Ничкало. – Київ, 2001. – Ч. I. – С. 35–43.
18. Новиков А. М. Докторская диссертация? : пособие для докторантов и соискателей ученой степени доктора наук / А. М. Новиков. – 3-е изд. – Москва : Эгвес, 2003. – 120 с.
19. Паламарчук В. Навчаючи, розвивати та виховувати [Електронний ресурс] / В. Паламарчук. – 2008. – Режим доступу : <https://ru.osvita.ua/school/method/technol/318/> (дата звернення: 09.09.2021)
20. Пащенко Д. З досвіду створення едукативного середовища в навчальному закладі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/SbAz81W> (дата звернення: 09.09.2021).
21. Педагогічна концепція і методична система музичного виховання Д. Б. Кабалевського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wikipedia.com.ua/1x1d6f.html> (дата звернення: 09.09.2021).
22. Подласый И. Педагогика : учебник в 2 т. Т. 1. Теоретическая педагогика / И. Подласый – М. : Юрайт, 2013. – 185-186 с.
23. Рижко В. А. Концепція [Електронний ресурс] / В. А. Рижко // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ : Ін-т енциклопед. дослідж. НАН України, 2014. – Режим доступу : https://esu.com.ua/search_articles.php?id=3256 (дата звернення: 09.09.2021).
24. Скульський Р. П. Методика викладання народознавства в школі / Р. П.Скульський, М. Г. Стельмахович. – Івано-Франківськ, 1995. – 154 с.
25. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори : у 2 т. Т. 1. / К. Д. Ушинський. – Київ 1983. – 39 с.
26. Філософський енциклопедичний словник [Електронний ресурс] / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; редкол. : В. І. Шинкарук

(голова) та ін. – Київ : Абрикос, 2002. – С.301. – Режим доступу : https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskiy_entsyklopedychnyi_slovyk.pdf (дата звернення: 09.09.2021).

27. Харківська А. Управління інноваційним розвитком ВНЗ в умовах формування загальноєвропейського простору вищої освіти [Електронний ресурс] / А. Харківська // Теорія та методика управління освітою: електрон. наук. фах. видання. – 2013. – Вип. 13. – Режим доступу : <https://cutt.ly/1eiYWkx> (дата звернення: 09.09.2021).

28. Харківська А. А. Розвиток інформаційної та технічної компетентностей майбутніх учителів як педагогічна проблема / А. А. Харківська // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. № 13. : Проблеми трудової та професійної підготовки : зб. наук. пр. [відпов. ред. Г. Є. Гребенюк]. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 4. – С. 171–177.

29. Харківська А. А. Life long learning – сучасні проблеми та шляхи їх вирішення / А. А. Харківська // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. Харк. держ. акад. дизайну і мистец. – Харків : Вид-во ХПІ, 2008. – № 9. – С. 145–151.

30. Яковлев Е. В. Педагогическое исследование: содержание и представление результатов / Е. В. Яковлев, Н. О. Яковлева. – Челябинск : Изд-во РБИУ, 2010. – 13 с.

31. Яковлева А. М. Сучасний тлумачний словник української мови / А. М. Яковлева, Т. М. Афонська. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2007. – 672 с.

References

1. Bepalko, VP 1977, *Osnovy teoryy pedahohycheskykh system*, [Fundamentals of the theory of pedagogical systems] Yzdatelstvo Voronezhskoho universiteta, Voronezh.

2. Bondarevskaiia, EV & Kulnevych, SV 1999, *Pedahohyka: lychnost v humanystycheskykh teoryiakh y systemakh vospytanyia*, [Pedagogy: Personality in Humanistic Theories and Systems of Education] Moskva, Rostov-na-Donu.

3. Vyshnevskiy, O 2008, *Teoretychni osnovy suchasnoi ukrainskoi pedahohiky*, [Theoretical foundations of modern Ukrainian pedagogy] Znannya, Kyiv, viewed 9 September 2021, <<http://westudents.com.ua/knigi/356-teoretichn-osnovi-suchasno-ukransko-pedagogikivishnevckiy-o-.html>>.

4. Vyshniakova, SM 1999, *Professyonalnoe obrazovanye : slovar. Kliuchevye ponyatiya, termyny, aktualnaia leksyka*, [Professional education: vocabulary. Key concepts, terms, current vocabulary] NMTs, Moskva.

5. Honcharenko, SU 1997, *Ukrainskyi pedahohichnykh slovyk*, [Ukrainian pedagogical dictionary] Lybid, Kyiv, viewed 9 September 2021, <<https://hum.edu-lib.com/szbranno/goncharenko-s-u-ukrayinskiy-pedagogichniy-slovyk-onlayn>>.

6. Dysa, OV 2019, 'Pedahohichna systema yak osnova rozvytku osobystisnoi zrilosti studentiv' [Pedagogical system as a basis for the development of personal maturity of students], *Visnyk universytetu imeni*

Alfreda Nobelia. Seriiia Pedahohika i psykholohiia. Pedahohichni nauky, no. 1 (17), pp.13-19.

7. Zhyzhko, TA 2005, 'Pedahohichna systema odyz chynnykiv vprovadzhennia idei intensyfikatsii u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh fakhivtsiv' [The pedagogical system is one of the factors in implementing the idea of intensification in the training of future professionals], *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni MP Drahomanova. Seriiia no. 11 Sotsiolohiia. Sotsialna robota. Sotsialna pedahohika. Upravlinnia*, Natsionalnyi pedahohichnyi universytet, Kyiv, iss. 3, pp. 144-151.

8. Kobernyk, O 2002, 'Rozrobka tvorchykh proektiv na urokakh tekhnichnoi pratsi' [Development of creative projects in technical work lessons], *Trudova pidhotovka v zakladakh osvity*, no. 1, pp. 41-45.

9. Kontsepsiia n.d., [Concept] viewed 9 September 2021, <<https://stud.com.ua/18647/menedzhment/kontsepsiya>>.

10. Kontsepsiia. Vilna entsyklopediia n.d., [Concept. Free encyclopedia] viewed 9 September 2021, <<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F>>.

11. Kochubei, A 2013, 'Edukatsiia yak efektyvnyi zasib tsilisnosti navchalno-vykhovnoho protsesu v tekhnichnomu VNZ' [Education as an effective means of the integrity of the educational process in a technical university], *Nova pedahohichna dumka*, no. 1.2, pp. 32-36.

12. Kuzmyna, NV 1980, *Metody systemnoho pedahohycheskoho yssledovanyia*, [Methods of systemic pedagogical research] Izdatelstvo Leningradskogo gosudarstvennogo universiteta Lenynhrad.

13. Kulyk, YeV 2006, 'Teoriia i praktyka pidhotovky maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia do pedahohichnoi doslidnytskoi diialnosti' [Theory and practice of preparation of future teachers of labor training for pedagogical research activity], *Doc.ped.n. abstract*, Ternopil.

14. Kuchyna, K 2014, 'Vitchyzniani osviti kontsepsiia kintsia XX – pochatku XXI st. yak stratehichni oriientyry modernizatsii systemy osvity' [Domestic educational concepts of the late XX - early XXI centuries. as strategic guidelines for the modernization of the education system], *Nova pedahohichna dumka*, no. 4 (80), pp. 137-141.

15. Marushchak, O, Korol, V & Lupiak, D 2015, 'Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia tekhnolohii' [Formation of professional competence of the future teacher of technologies], *Naukovi zapysky, Seriiia Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity*, iss. 7 (I), pp. 91-88.

16. Metodichni rekomendatsii shchodo rozroblennia standartiv vyshchoi osvity 2017, [Methodical recommendations for the development of higher education standards Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of June 1, 2016 № 600] viewed 9 September 2021, <<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>>.

17. Nychkalo, NH 2001, 'Teoretyko-metodolohichni problemy i perspektyvy rozvytku doslidzhen z neperervnoi profesiinoi osvity' [Theoretical and methodological problems and prospects for the development of research in continuing professional education], *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka*, Kyiv, part I, pp. 35-43.

18. Novykov, AM 2003, *Doktorskaia dySSERTatsiia?*, [Doctoral dissertation?] 3rd edn, Ehves, Moskva.

19. Palamarchuk, V 2008, *Navchaiuchy, rozvyvaty ta vykhovuvaty*, [Teaching, developing and educating] viewed 9 September 2021, <<https://ru.osvita.ua/school/method/technol/318/>>.

20. Pashchenko, D 2007, *Z dosvidu stvorennia edukatsiinoho seredovyscha v navchalnomu zakladi*, [From the experience of creating an educational environment in an educational institution] viewed 9 September 2021, <<https://cutt.ly/SbAz81W>>.

21. Kabalevskoho, DB n.d., *Pedahohichna kontsepsiia i metodychna systema muzychnoho vykhovannia*, [Pedagogical concept and methodical system of music education] viewed 9 September 2021, <<http://www.wikipage.com.ua/1x1d6f.html>>.

22. Podlasyi, Y 2013, *Pedahohyka*, [Pedagogy] vol. 1 Teoretycheskaia pedahohyka, Yurait, Moskva.

23. Ryzhko, VA 2014, 'Kontsepsiia' [Concept], *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*, Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy, Kyiv, 2006. viewed 9 September 2021, <https://esu.com.ua/search_articles.php?id=3256>

24. Skul'skyi, RP & Stelmakhovych, MH 1995, *Metodyka vykladannia narodoznavstva v shkoli*, [Methods of teaching ethnography at school] Ivano-Frankivsk.

25. Ushyn'skyi, KD 1983, *Vybrani pedahohichni tvory*, [Selected pedagogical works] vol. 1, Kyiv.

26. Shynkaruk, VI et al. (eds.) 2002, *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk*, [Philosophical encyclopedic

dictionary] Abrykos, Kyiv, viewed 9 September 2021, <https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnyk.pdf>

27. Kharkiv'ska, A 2013, 'Upravlinnia innovatsiynym rozvytkom VNZ v umovakh formuvannia zahalnoievropeiskoho prostoru vyshchoi osvity' [Management of innovative development of higher education institutions in the conditions of formation of the pan-European space of higher education], *Teoriia ta metodyka upravlinniaosvitoiu*, iss. 13, viewed 9 September 2021, <<https://cutt.ly/1eiYWkx>>.

28. Kharkiv'ska, AA 2009, 'Rozvytok informatsiinoi ta tekhnichnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv yak pedahohichna problema'. [Development of information and technical competencies of future teachers as a pedagogical problem] *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni MP Drahomanova, Seriia 13 Problemy trudovoi ta profesiinoi pidhotovky*, Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni MP Drahomanova, Kyiv, iss. 4, pp. 171-177.

29. Kharkiv'ska, AA 2008, 'Life long learning – suchasni problemy ta shliakhy yikh vyrishennia' [Life long learning - modern problems and ways to solve them], *Pedahohika, psykhohiia ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu*, Vydavnytstvo Kharkivskoho politekhnichnoho instytutu, Kharkiv, no. 9, pp. 145-151.

30. Iakovlev, EV & Yakovleva, NO 2010, *Pedahohycheskoe yssledovanye: sodержanye y predstavlenye rezultatov*, [Pedagogical research: content and presentation of results] Izdatelstvo Russko-Britanskogo instituta upravlenija, Cheliabyn'sk.

31. Iakovleva, AM & Afonska, TM 2007, *Suchasnyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy*, [Modern explanatory dictionary of the Ukrainian language] TORSINH PLLuS, Kharkiv.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2021р.